ISSN 2617-4154

ДЕРЖАВНИЙ ПОДАТКОВИЙ УНІВЕРСИТЕТ

ВИПУСК 1 (10) 2023

ІРПІНСЬКИЙ ЮРИДИЧНИЙ ЧАСОПИС

СЕРІЯ: ПРАВО

- ІРПІНСЬКИЙ ЮРИДИЧНИЙ ЧАСОПИС
- IRPIN LEGAL CHRONICLES
- STATE TAX UNIVERSITY

Випуск 1 (10) 2023

ДЕРЖАВНИЙ ПОДАТКОВИЙ УНІВЕРСИТЕТ

ІРПІНСЬКИЙ ЮРИДИЧНИЙ ЧАСОПИС

Науковий журнал

Випуск 1 (10)

Ірпінь ● ДПУ ● 2023

ISSN 2617-4154
УДК 34:33(477)(08)

Засновник: Університет державної фіскальної служби України
Заснований 2018 року
Продовжуване видання (виходить у міру накопичення матеріалу)
Мови видання: українська, англійська
Свідоцтво про Державну реєстрацію друкованого засобами масової інформації:
Серія КВ № 23215-13055ПР від 22.03.2018
Рекомендовано до друку та поширення через мережу «Інтернет» рішенням Вченої ради
Державного податкового університету (протокол № 7 від 26.01.2023)

Редакційна колегія: д-р юрид. наук, професор *В. В. Топчій* (голов. ред.); канд. юрид. наук, доцент *О. М. Бодунова* (заст. голов. ред.); д-р юрид. наук, с.н.с. *Н. Б. Новицька* (заст. голов. ред.); канд. юрид. наук, доцент *Н. А. Лугіна* (відп. секретар); д-р юрид. наук, доцент, *Ю. І. Аністратенко*; д-р юрид. наук, професор *В. Т. Білоус*; д-р юрид. наук, професор *С. В. Бобровник*; д-р юрид. наук, професор *О. Г. Боднарчук*; д-р юрид. наук, професор *Л. М. Касьяненко*; д-р юрид. наук, професор *О. Є. Костюченко*; д-р юрид. наук, професор *Н. А. Литвин*; д-р юрид. наук, професор *Т. О. Мацелик*; д-р юрид. наук, професор *Н. В. Никитченко*; д-р юрид. наук, професор *А. М. Новицький*; канд. юрид. наук, доцент *Л. В. Омельчук*; д-р юрид. наук, професор *О. П. Рябченко*; д-р юрид. наук, доцент *Ю. Ю. Рябченко*; д-р юрид. наук, професор *П. В. Цимбал*; д-р юрид. наук, професор *І. В. Чеховська*; д-р юрид. наук, професор *А. Є. Шевченко*; д-р юрид. наук, професор *Асар Іса огли Садигов* (Азербайджан).

Ірпінський юридичний часопис : науковий журнал / редкол. : В. В. Топчій (голов. ред.) та ін. – Ірпінь : Державний податковий університет, 2023. – Випуск 1 (10). – 242 с. – (Серія : право).

У виданні вміщені наукові статті, присвячені актуальним проблемам юридичної науки та практики.

Науковий журнал започатковано з метою опублікування результатів наукових досліджень проблем правової науки, теоретико-прикладних проблем правового забезпечення фіскальної політики держави, удосконалення законодавства та правозастосування.

Для науковців, викладачів, аспірантів, студентів та всіх, хто цікавиться проблемами теорії права та правозастосування.

Науковий журнал індексується в Google Scholar,

Національною бібліотекою України імені В. І. Вернадського.

Розміщений на відкритій інформаційній платформі OJS Державного податкового університету.

DOI (digital object identifier) – цифровий індикатор об’єкта привласнюється науковим статтям видання.

Редакція журналу веде систематичну роботу із включення наукового видання до міжнародних електронних бібліотек, каталогів та наукометричних баз даних з метою входження в світовий науковий інформаційний простір, підвищення рейтингу журналу та індексів цитування його авторів. Наразі редколегія провадить роботу щодо входження збірника у Scopus та Web of Science.

Адреса редакційної колегії:
Україна, 08201, Ірпінь, Київська обл., вул. Університетська, 31,
e-mail: irpin-yur-chas@ukr.net

Використання опублікованих у збірнику матеріалів дозволяється за умови обов’язкового посилання на джерело інформації.

У разі посилання на матеріали збірника наукових праць «Ірпінський юридичний часопис» потрібно використовувати транслітеровану назву «Irpinskyi yurydychnyi chasopys», або «Irpin legal chronicles».

© Державний податковий університет, 2023

STATE TAX UNIVERSITY

IRPIN LEGAL CHRONICLLES

The Scientific Journal

Issue 1 (10)

Irpin ● STU ● 2023

ISSN 2617-4154
UDC 34:33(477)(08)

Founder: University of the State Fiscal Service of Ukraine
The scientific journal «Irpin legal chroniclles» was founded in 2018

Continued edition (released with the accumulation of material)
Languages of edition: Ukrainian, English

The certificate of state registration of the printed mass media:
KV № 23215-13055PR, 22.03.2018

Recommended for printing and Internet distribution by the decision of the
Academic Council of the State Tax University (protocol № 7, 26.01.2023)

Editorial Board: Dr., Professor *V. V. Topchiy* (Editor-in-chief); Ph.D. in Law, Associate Professor *O. M. Bodunova* (deputy Ed.); Dr., senior researcher *N. B. Novytska* (deputy Ed.); Ph.D. in Law, Associate Professor, *N. A. Lugina* (co-ed.); Dr., Associate Professor, *Yu. I. Anistratenko*; Dr., Professor *V. T. Bilous*; Dr., Professor *S. V. Bobrovnik*; Dr., Professor *O. G. Bodnarchuk*; Dr., Professor *L. M. Kas"yanenko*; Dr., Professor *O. E. Kostyuchenko*; Dr., Professor *N. A. Lytvyn*; Dr., Professor *T. O. Matselyk*; Dr., Professor *N. V. Nikitchenko*; Dr., Professor *A. M. Novytsky*; Ph.D. in Law, Docent *L. V. Omelchuk*; Dr., Professor *O. P. Ryabchenko*; Dr., Professor *Yu. Yu. Ryabchen*ko; Dr., Professor *P. V. Tsymbal*; Dr., Professor *I. V. Chekhovska*; Dr., Professor *A. Eu. Shevchenko*; Dr., Professor *Asar Isa ogly Sadygov* (Azerbaijan).

Irpin legal chroniclles : The Scientific Journal / Editorial Board : V. V. Topchiy (Editor-in-chief) and others. – Irpin : State Tax University, 2023. – Issue 1 (10). – 242 p. – (Series : Law).

The edition contains scientific articles devoted to the actual problems of legal science and practice.

The scientific journal was founded with the purpose of publishing the results of researches on problems of legal science, theoretical and applied problems of legal provision of the state fiscal policy, improvement of legislation and law enforcement.

The journal is intended for researchers, lecturers, postgraduates, students and anyone who is interested in law theory and law enforcement.

The Scientific Journal is indexed by Google Scholar,

V. I. Vernadsky National Library of Ukraine.

The scientific journal is located on the open information platform OJS of the State Tax University.

DOI digital object identifier is assigned to the scientific articles of the edition.

The editorial board carries out systematic work on integration of the scientific edition to the international electronic libraries, catalogs and scientometric databases with the purpose of entering the world scientific information space, increasing the rating of the journal and the citation indices of its authors. The editorial board is currently working on the inclusion of the scientific journal in Scopus and Web of Science.

Address of the editorial board:
31, Universitetskaya str., Irpin, Kyiv region, Ukraine, 08201
e-mail: irpin-yur-chas@ukr.net

The use of the materials published in the journal is allowed in case of obligatory referring to an information source.

Referring to the materials of the scientific journal «Irpin legal chroniclles» one must use the transliterated title «Irpinskyi yurydychnyi chasopys» or «Irpin legal chroniclles».

© State Tax University, 2023

ЗМІСТ

Теорія та історія держави і права; конституційне право

Бодунова О. М., Яцик Т. П.
Особливості правового моніторингу нормативно-правових актів в Україні 9

Литвинська Т. Ю., Заїка Т. В.
Соціальні мережі як середовище англомовної компетенції студентів-правників 17

Лощихін О. М., Санжарова Г. Ф., Бинюк Н. М.
Середньовічний шлюб в гендерному вимірі: жінка і сім'я згідно з приписами канонічного права 28

Чернецька О. В.
Конституціоналізм і Конституція України: окремі аспекти співвідношення 37

Шилінгов В. С.
Теоретико-правові аспекти ідентифікації латиноамериканського права 45

Цивільне право і цивільний процес; трудове право; сімейне право

Костюченко О. Є.
Удосконалення законодавства задля захисту прав працівників із сімейними обов'язками в умовах воєнного стану 53

Новицька Н. Б., Устименко В. А., Теремецький В. І.
Правове регулювання укладання EPC-контрактів для потреб відновлюваної енергетики 62

Обривкіна О. М., Амеліна А. С.
Правове регулювання спадкування окремих видів майна в Україні: проблеми та шляхи вирішення 72

Адміністративне право і процес; фінансове право; інформаційне право

Гарбінська-Руденко А. В., Миколаєнко П. М., Підгородецький В. О.
Поняття фінансового шахрайства у бюджетній сфері 79

Кабанець К.
Конституційний та адміністративний підходи до поняття державних гарантій у сфері сільського господарства 87

Недоступ К. К.
Збір за місця для паркування транспортних засобів: правовий аналіз процедури справляння 97

Сластьоненко О. О., Степушенко Н. С.
Напрями вдосконалення податкової системи України 118

Кримінальне право та кримінологія; кримінально-виконавче право

Забарний М. М., Вітюк Д. Л.
Історико-правові особливості кримінологічного аналізу запобігання корупції в Україні ... 124
Завидняк В. І.
Кримінально-правові проблеми застосування амністії в Україні та шляхи їх вирішення ... 135
Задерейко С. Ю.
Протидія корупції як пріоритетний напрямок законодавчого регулювання в іноземному законодавстві ... 143
Колосов О. О.
Особливості протидії кіберзлочинам у Сполучених Штатах Америки ... 151
Лаговська Н. В., Коваленко О. М.
Проблема нормативно-правового регулювання відповідальності за шкоду, завдану каліцтвом ... 161
Лопащук Д. І.
Стан наукового розроблення проблеми кримінально-правової охорони зовнішньоекономічної діяльності ... 172
Лугіна Н. А., Лучук А. М.
Порівняльний аналіз вітчизняного та європейського законодавства з питань запобігання кіберзлочинності ... 180
Топчій В. В., Бодунова О. М.
Система кримінальних правопорушень у сфері інформаційних технологій: міжнародно-правовий вимір ... 187

Кримінальний процес та криміналістика; судова експертиза; оперативно-розшукова діяльність

Бородій І. В.
Свідок та його право на забезпечення безпеки у кримінальному провадженні ... 195
Дирдін М. Є., Яцик Т. П.
Протидія інформаційній складовій гібридної війни ... 203
Завидняк І. О.
Становлення та розвиток правового регулювання застосування відеотехнологій у кримінальному процесі ... 210
Дідківська Г. В., Педан В. І.
Окремі аспекти розвитку нових методик у криміналістиці ... 219
Лазебний А. М.
Сутність та значення електронних слідів у криміналістиці ... 226
Любавіна В. П.
Поняття кримінальної юстиції як інституту справедливого правосуддя щодо гарантування презумпцій у кримінальному провадженні ... 234

CONTENTS

Theory and history of state and law; constitutional law

Bodunova O., Yatsyk T.
Peculiarities of legal monitoring of normative legal acts in Ukraine 9

Lytvynska T., Zaika T.
Social networks as a platform of English language competence of students-lawyers 17

Loschykhin O., Sanzharova G., Binuk N.
Medieval Marriage in the Gender Dimension: Woman and Family in Canon Law 28

Shernetska O.
Constitutionalism and the Constitution of the country:
separate aspects of the relationship 37

Shylinhov V.
Theoretical and legal aspects of the identification of Latin American Law 45

Civil law and civil procedure; employment law; family law

Kostiuchenko O.
Improvement of legislation to protect the rights of employees
with family responsibilities under martial law 53

N. Novytska, V. Ustymenko, V. Teremetskyi
Legal regulation of concluding of EPC-contracts for demands of renewable energy 62

Obryvkina O., Amelina A.
Legal regulation of inheritance of certain types of property
in Ukraine: problems and solutions 72

Administrative law and process; financial law; informational law

Harbinska-Rudenko A., Mykolaienko P., Pidhorodetskyi V.
The concept of financial fraud in the budgetary sphere 79

Kabanets K.
Constitutional and administrative approach to the concept
of state guarantees in the sphere of agriculture 87

Nedostup K.
Tax for vehicle parking spaces: legal analysis of the procedure of collection 97

Slastonenko O., Stepushenko N.
Directions of improving the tax system of Ukraine 118

Criminal law and criminology; Penal law

Zabarny M., Vitiuk D.
Historical and legal features of criminological analysis of corruption
prevention in Ukraine 124

Zavydniak V.
Criminal legal problems of application Amnesties in Ukraine
and the ways to solution 135
Zadereiko S.
Anti-corruption as a priority direction of legislative regulation in foreign legislation 143
Kolosov O.
Features of combating cybercrimes in the United States of America 151
Lagovska N., Kovalenko O.
The problem of legal regulation of liability for harm caused by injury 161
Lopashchuk D.
The state of scientific development of the problem of criminal
law protection of foreign economic activity 172
Luhina N., Luchuk A.
Comparative analysis of Domestic and European legislation
on cybercrime prevention 180
Topchii V., Bodunova O.
The system of criminal offenses in the field of information technologies:
the international legal dimension 187

Criminal procedure and criminalistics; forensic examination; operational-search activity

Borodiy I.
The witness and his right to security in criminal proceedings 195
Dyrdin M., Yatsyk T.
Counteracting the information component of hybrid warfare 203
Zavydniak I.
Formation and development of legal regulation of the application
of video technologies in criminal proceedings 210
Didkivska G., Pedan V.
Some aspects of the development of new methods in criminology 219
Lazebniy A.
The essence and significance of electronic traces in criminology 226
Lyubavina V.
The concept of criminal justice as an institute of fair justice
regarding guaranteeing presumptions in criminal proceedings 234

УДК 343.9
DOI 10.33244/2617-4154.1(10).2023.187-194

В. В. Топчій,
д-р юрид. наук, професор,
заслужений юрист України
e-mail: tv1959@ukr.net
ORCID ID 0000-0003-4596-6469;
О. М. Бодунова,
канд. юрид. наук, доцент,
Державний податковий університет
e-mail: olesalasuk@gmail.com
ORCID ID 0000-0001-9179-5985

СИСТЕМА КРИМІНАЛЬНИХ ПРАВОПОРУШЕНЬ У СФЕРІ ІНФОРМАЦІЙНИХ ТЕХНОЛОГІЙ: МІЖНАРОДНО-ПРАВОВИЙ ВИМІР

У статті досліджується система кримінальних правопорушень у сфері інформаційних технологій відповідно до норм міжнародного права. Зазначено, що впродовж останнього двадцятиліття у світі триває процес формування інформаційного суспільства, а тому все більше розвиваються обчислювальні та інформаційні мережі — унікальне поєднання комп'ютерів і комунікацій. З кожним днем більш активно розвиваються сучасні інформаційні технології і в Україні. Людська цивілізація на межі тисячоліть вступила в еру інформації. Світовою системою комп'ютерних комунікацій щодня користуються сотні мільйонів людей. Це надає нові можливості розвитку національної культури, освіти, науки й економіки.

Проте технологічний прогрес і впровадження інформаційних технологій у всі сфери життєдіяльності суспільства має негативний ефект, оскільки це призводить до збільшення кількості кримінальних правопорушень. Також це дає змогу вчиняти кримінальні правопорушення новими, нетрадиційними способами.

Особливо в умовах ведення повномасштабної війни росії проти України використання інформаційних технологій під час вчинення кримінальних правопорушень є звичним явищем для окупантів, що зумовлює розширення переліку кримінально протиправних діянь, які вчиняються у сфері інформаційних технологій.

Зроблено висновок, що з розвитком технічного прогресу видозмінюється і злочинність, яка набуває нових, раніше невідомих форм. Так, з виникненням у середині XX століття електронно-обчислювальних пристроїв поняття злочинності в цій сфері неодмінно пов'язувалося з предметом кримінально протиправного впливу або предметом кримінального правопорушення, яким є комп'ютер. Об'єднання комп'ютерів у мережі (локальні, глобальні) надало можливість використовувати ЕОМ як засіб кримінального правопорушення, а місцем його вчинення став кіберпростір.

© Топчій В. В., Бодунова О. М., 2023

Зважаючи на викладене, у міжнародних нормативно-правових актах універсальне коло кримінальних правопорушень у сфері інформаційних відносин досі не визначене. Це пов'язано з динамічним розвитком злочинності, виникненням нових видів кримінальних правопорушень, що вчиняються у сфері інформаційних технологій. Тому на сьогодні актуальним питанням залишається розроблення єдиної кримінальної стратегії, пов'язаної з комп'ютерними кримінальними правопорушеннями, їх поняттям та системою.

Ключові слова: *злочинність у сфері інформаційних технологій, комп'ютерні кримінальні правопорушення, інформаційне суспільство, комп'ютерне шахрайство, інформаційні мережі.*

Метою цієї статті є теоретичний аналіз та дослідження системи кримінальних правопорушень у сфері інформаційних технологій відповідно до норм міжнародного права.

Постановка проблеми. Упродовж останнього двадцятиліття у світі триває процес формування інформаційного суспільства, а тому все більше розвиваються обчислювальні та інформаційні мережі – унікальне поєднання комп'ютерів і комунікацій. З кожним днем більш активно розвиваються сучасні інформаційні технології і в Україні. Людська цивілізація на межі тисячоліть вступила в еру інформації. Світовою системою комп'ютерних комунікацій щодня користуються сотні мільйонів людей. Це надає нові можливості розвитку національної культури, освіти, науки й економіки [1, с. 8].

Проте технологічний прогрес і впровадження інформаційних технологій у всі сфери життєдіяльності суспільства має негативний ефект, оскільки це призводить до збільшення кількості кримінальних правопорушень. Також це дає змогу вчиняти кримінальні правопорушення новими, нетрадиційними способами.

Крім того, що кримінальні правопорушення, які вчинені з використанням переваг найсучасніших технологій, завдають великих економічних збитків, суспільство стає все більш залежним від роботи автоматизованих систем у різноманітних сферах життя – від управління Збройними силами України, підприємствами, організаціями, відомствами, рухом літаків і поїздів до медичного обслуговування населення та національної безпеки. Іноді навіть незначний збій у функціонуванні таких систем може призвести до реальної загрози життю людей. Стрімке зростання глобальних комп'ютерних і телекомунікаційних мереж, а також можливість підключення до них через звичайні телефонні лінії посилюють можливості їх використання для незаконної діяльності [2].

Особливо в умовах ведення повномасштабної війни росії проти України використання інформаційних технологій під час вчинення кримінальних правопорушень є звичним явищем для окупантів, що зумовлює розширення переліку кримінально протиправних діянь, які вчиняються у сфері інформаційних технологій.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Кримінальним правопорушенням у сфері інформаційних технологій, їх системі приділялася суттєва увага у наукових працях Е. Аверьянової, В. Болгова, С. Бородіна, В. Вєхова, Н. Гадіон, О. Гладуна, В. Голубєва, А. Гребєнькова, О. Григорьєва, Г. Долженкова, М. Журби, І. Карася, В. Кіютіна,

І. Клепицького, О. Книжечко, О. Користіна, Л. Краснова, В. Крачевського, М. Литвинова, Ю. Ляпунова, С. Максимова, А. Новікова, П. Смагіна, В. Хахановського, І. Юрченка та інших. Проте до сьогодні залишаються не повністю дослідженими питання щодо системи кримінальних правопорушень у сфері інформаційних технологій як за законодавством України, так і відповідно до міжнародно-правових договорів. У зв'язку з цим актуальними є питання щодо аналізу норм міжнародного права та рекомендацій зарубіжних експертів стосовно класифікації кримінально протиправних діянь цієї категорії.

Виклад основного матеріалу. Варто зазначити, що кримінальні правопорушення у сфері інформаційних технологій завдають значних збитків розвиненим у технічному відношенні країнам, оскільки в цих країнах з початком процесу інформатизації суспільства створюються сприятливі умови для вчинення таких протиправних діянь. Зокрема, глобальна комп'ютерна мережа «Інтернет» надає можливість увійти до будь-якої світової відомчої комп'ютерної системи, зокрема і військової. До того ж це можна зробити майже з будь-якої точки світу. Порівняно з розвиненими країнами національна безпека України досі ще залежить від комп'ютерних мереж значно менше: комп'ютерних кримінальних правопорушень найбільше зазнає у нас фінансово-кредитна сфера. Але уже відчутний вплив кримінальних правопорушень і на інші сфери: екологічні, економічні, транспортні тощо. Так, впровадження електронних сервісів в органах державної влади та місцевого самоврядування, поширення телекомунікаційної мережі, впровадження системи електронних платежів, використання автоматизованих баз даних у діяльності правоохоронних органів та у військовій справі значно розширили сферу діяльності комп'ютерних злочинців.

Саме тому підтримуємо думку науковців, що комп'ютерна злочинність є міжнародним явищем, рівень якої тісно пов'язаний з економічним рівнем розвитку суспільства в різних державах та регіонах. При цьому менш розвинені в технічному відношенні країни завдяки діяльності міжнародних правоохоронних організацій мають можливість використати досвід більш розвинутих країн для запобігання та викриття комп'ютерних кримінальних правопорушень. Загальні тенденції, кримінально протиправні засоби та заходи запобігання є в різні відрізки часу однаковими для різних країн, що базується на єдності технічної, програмної та методичної бази цих кримінальних правопорушень [3, с. 137].

Відмітимо, що перше ґрунтовне дослідження проблеми злочинності у сфері інформаційних технологій на міжнародному рівні було зроблено Організацією економічного співробітництва та розвитку (далі – ОЕСР), яка з 1983 по 1985 роки вивчала можливості гармонізації норм, що передбачають кримінальну відповідальність за кіберзлочини. Висновки ОЕСР викладені у доповіді вказаної організації «Злочини, пов'язані з комп'ютером: аналіз правової політики», в якій проаналізовано чинне законодавство, надано пропозиції щодо його реформування, а також рекомендовано мінімальний перелік діянь, які підлягають криміналізації:

– злам, зміна, видалення, приховування комп'ютерних даних та/або комп'ютерних програм, вчинені умисно, з метою протиправного переміщення грошових коштів чи інших матеріальних цінностей;

– злам, зміна, видалення, приховування комп'ютерних даних та/або комп'ютерних програм, вчинені умисно з метою підроблення;

– злам, зміна, видалення, приховування комп'ютерних даних та/або комп'ютерних програм, вчинені умисно з метою перешкодити функціонуванню комп'ютера та/або телекомунікаційних систем;

– порушення виняткових прав власника комп'ютерної програми з метою комерційної експлуатації цієї програми або її продажу;

– доступ до комп'ютерних даних або даних телекомунікаційних систем, а також їх перехоплення, вчинене навмисно без дозволу особи, відповідальної за функціонування системи, або з порушенням вимог безпеки, або з протиправними намірами [1].

1986 року в Парижі група експертів Організації економічного співробітництва та розвитку кримінальні правопорушення у сфері інформаційних технологій визначила як «будь-яку незаконну, неетичну або заборонену поведінку щодо автоматизованої обробки і або передачі даних».

13 вересня 1989 року Радою Європи прийнято Рекомендацію No R89 (9) Комітету міністрів Ради Європи щодо кримінальних правопорушень, які пов'язані з комп'ютерними технологіями, де було зроблено першу спробу визначити поняття і коло кримінальних правопорушень, пов'язаних з використанням комп'ютерів [4].

У Рекомендаціях № R (95)13 щодо проблем кримінального процесуального права, які пов'язані з інформаційними технологіями, Рада Європи словосполучення «злочин з використанням комп'ютера» замінила на «злочин, пов'язаний з використанням комп'ютерних технологій». У цьому документі наголошується, що кримінальні правопорушення, пов'язані з використанням інформаційних технологій, можуть вчинятися не тільки за допомогою окремого комп'ютера, а й комп'ютерної системи, що може бути як об'єктом, так і середовищем вчинення кримінального правопорушення [5, с. 96–97].

З 1985 по 1989 роки Спеціальний Комітет експертів Ради Європи з питань злочинності, пов'язаної з комп'ютерами, розробляв Рекомендацію № 89, затверджену Комітетом міністрів Ради Європи 13 вересня 1989 року. Вона містить перелік правопорушень, рекомендований країнам-учасницям ЄС для розроблення єдиної кримінальної стратегії, пов'язаної з комп'ютерними програмами народного консенсусу з питань криміналізації деяких кримінальних правопорушень, пов'язаних з комп'ютерами. Рекомендація містить два списки злочинів: «мінімальний» та «факультативний (додатковий)». До «мінімального» входять діяння, які обов'язково повинні бути заборонені міжнародним законодавством і підлягають переслідуванню в судовому порядку. Зокрема, це:

– комп'ютерне шахрайство. Створення, зміна, знищення або пошкодження комп'ютерних даних чи комп'ютерних програм, або інше втручання у хід обробки даних, яке впливає на результат обробки даних так, що завдає економічні або майнові втрати іншій особі, яке здійснюється з метою забезпечення незаконної економічної користі для себе чи інших осіб;

– підроблення комп'ютерної інформації. Створення, зміна, знищення, приховування комп'ютерних даних чи комп'ютерних програм або інше втручання у хід обробки даних різними способами, або створення таких умов, які, згідно з національним законодавством, будуть становити таке правопорушення, як підробка;

– пошкодження комп'ютерних даних чи комп'ютерних програм. Несанкціоноване знищення, пошкодження, погіршення комп'ютерних даних чи комп'ютерних програм;

– комп'ютерний саботаж. Створення, зміна, знищення або приховування комп'ютерних даних чи комп'ютерних програм або інше втручання в комп'ютерні системи з метою перешкоджання функціонуванню комп'ютера або телекомунікаційних систем;

– несанкціонований доступ. Несанкціонований доступ до комп'ютерної системи або мережі з порушенням засобів захисту;

– несанкціоноване перехоплення. Несанкціоноване перехоплення даних, що йдуть до мережі, від мережі або усередині мережі, здійснене із застосуванням технічних засобів зв'язку;

– несанкціоноване відтворення захищених комп'ютерних програм. Протиправне відтворення, розповсюдження чи публічне передавання комп'ютерної програми, захищеної відповідно до закону [6, с. 14–17].

«Додатковий» список містить ті правопорушення, за якими досягнення міжнародної згоди виявляється складним. Зокрема, це:

1) зміна комп'ютерних даних чи комп'ютерних програм. Несанкціонована зміна комп'ютерних даних або комп'ютерних програм;

2) комп'ютерне шпигунство. Придбання з використанням протиправних засобів або шляхом несанкціонованого розкриття, передавання або використання торговельної чи комерційної таємниці з метою заподіяння економічного збитку особі, яка має право на таємницю, або отримання незаконної економічної переваги для себе чи третьої особи;

3) протиправне використання комп'ютера. Несанкціоноване використання комп'ютерної системи або мережі, якщо воно:

– вчиняється в умовах значного ризику втрат для особи, яка має право використовувати систему, шкодить системі або її функціонуванню;

– вчинено з метою заподіяння шкоди особі, яка має право використовувати комп'ютер;

4) протиправне використання захищеної комп'ютерної програми. Використання захищеної законом комп'ютерної програми без дозволу або її незаконне відтворення з метою отримання економічної вигоди для себе чи третьої особи або з наміром заподіяти шкоду законному власнику програми [6, с. 14–17].

Управління ООН з наркотиків і злочинності в опублікованому 2013 року звіті «Всебічне дослідження проблеми кіберзлочинності та відповідних заходів з боку держав-членів, міжнародного співтовариства і приватного сектора» з цього приводу зазначає, що поняття «кіберзлочинність» залежить від контексту і мети вживання цього терміна. Водночас, хоча основу цього поняття становлять кримінальні правопорушення проти конфіденційності, цілісності та доступності даних, проте до нього включають і

будь-які дії, спрямовані на нелегальне вилучення прибутку, контент-злочини та інші протиправні діяння в кіберпросторі. При цьому, як зазначають автори звіту, у створенні універсального визначення кіберзлочинності немає потреби, оскільки з метою міжнародного співробітництва з розслідування злочинів набагато важливіше гармонізувати норми, що належать до збирання та подання електронних доказів. Така необхідність не обмежується терміном «кіберзлочин», оскільки на електронних носіях і в електронних комунікаціях може міститися інформація, що належить до будь-якого виду кримінальних правопорушень, вчинених як у кіберпросторі, так і поза ним [1].

Висновки. З огляду на викладене доходимо висновку, що з розвитком технічного прогресу видозмінюється й злочинність, яка набуває нових, раніше невідомих форм. Так, з виникненням у середині XX століття електронно-обчислювальних пристроїв поняття злочинності в цій сфері неодмінно пов'язувалося з предметом кримінально протиправного впливу або предметом кримінального правопорушення, яким є комп'ютер. Об'єднання комп'ютерів у мережі (локальні, глобальні) надало можливість використовувати ЕОМ як засіб кримінального правопорушення, а місцем його вчинення став кіберпростір.

Зважаючи на вищевикладене, у міжнародних нормативно-правових актах універсальне коло кримінальних правопорушень у сфері інформаційних відносин досі не визначене. Це пов'язано з динамічним розвитком злочинності, виникненням нових видів кримінальних правопорушень, що вчиняються у сфері інформаційних технологій. Тому на сьогодні актуальним питанням залишається розроблення єдиної кримінальної стратегії, пов'язаної з комп'ютерними кримінальними правопорушеннями, їх поняттям і системою.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Інформаційна діяльність в правознавстві: монографія. К.: Наука і життя, 2007. 244 с.

2. Круль С. М. Злочини у сфері інформаційних технологій: національний та міжнародний аспекти. *Актуальні проблеми вдосконалення чинного законодавства України*. 2008. Вип. 20. С. 200–204. URL: http://nbuv.gov.ua/UJRN/apvchzu_2008_20_32

3. Біленчук П. Д., Задояний М. Т. основи криміналістики: інноваційні технології та основи організації розслідування злочинів: навчальний посібник. Черкаси: Східноєвропейський ун-т економіки і менеджменту, 2008. 193 с.

4. Амелін О. Злочини у сфері інформаційних відносин в міжнародно-правових актах. *Науковий часопис Національної академії прокуратури України.* 2016. № 2. С. 1–9. URL: http://www.chasopysnapu.gp.gov.ua/ua/pdf/10-2016/01/amelin.pdf

5. Про проблеми кримінально-процесуального права, пов'язані з інформаційними технологіями: Рекомендації Ради Європи No R (95) 13 від 11 вересня 1995 року. *Правова інформатика*. 2006. № 3(11). С. 96–97.

6. Болгов В. М., Гад Н. М. Організаційно-правове забезпечення протидії кримінальним правопорушенням, що вчиняються з використанням інформаційних технологій: наук.-практ. посіб. С. 14–17.

REFERENCES

1. Informatsiina diialnist v pravoznavstvi: monohrafiia. K.: Nauka i zhyttia, 2007. 244 s.

2. Krul C. M. Zlochyny u sferi informatsiinykh tekhnolohii: natsionalnyi ta mizhnarodnyi aspekty. *Aktualni problemy vdoskonalennia chynnoho zakonodavstva Ukrainy.* 2008. Vyp. 20. S. 200–204. URL: http://nbuv.gov.ua/UJRN/apvchzu_2008_20_32

3. Bilenchuk P. D., Zadoianyi M. T. osnovy kryminalistyky: innovatsiini tekhnolohii ta osnovy orhanizatsii rozsliduvannia zlochyniv: navchalnyi posibnyk. Cherkasy: Skhidnoievropeiskyi un-t ekonomiky i menedzhmentu, 2008. 193 s.

4. Amelin O. Zlochyny u sferi informatsiinykh vidnosyn v mizhnarodno-pravovykh aktakh. *Naukovyi chasopys Natsionalnoi akademii prokuratury Ukrainy*. 2016. № 2. S. 1–9. URL: http://www.chasopysnapu.gp.gov.ua/ua/pdf/10-2016/01/amelin.pdf

5. Pro problemy kryminalno-protsesualnoho prava, poviazani z informatsiinymy tekhnolohiiamy: Rekomendatsii Rady Yevropy No R (95) 13 vid 11 veresnia 1995 roku. *Pravova informatyka*. 2006. № 3(11). S. 96–97.

6. Bolhov V. M., Had N. M. Orhanizatsiino-pravove zabezpechennia protydii kryminalnym pravoporushenniam, shcho vchyniaiutsia z vykorystanniam informatsiinykh tekhnolohii: nauk.-prakt. posib. S. 14–17.

Topchii V., Bodunova O. The System of Criminal Offenses in the Field of Information Technologies: the International Legal Dimension

The article examines the system of criminal offenses in the field of information technologies in accordance with the norms of international law. It is noted that during the last twenty years, the process of forming an information society continues in the world, and therefore computing and information networks are increasingly developing - a unique combination of computers and communications. Every day, modern information technologies are developing more actively in Ukraine as well. Human civilization has entered the era of information at the turn of the millennium. Hundreds of millions of people use the world's computer communications system every day. This provides new opportunities for the development of national culture, education, science and economy.

However, technological progress and the introduction of information technology into all areas of society's life have a negative effect, as it leads to an increase in the number of criminal offenses. It also makes it possible to commit new criminal offenses in unconventional ways.

Especially in the conditions of Russia's full-scale war against Ukraine, the use of information technologies in the commission of criminal offenses is a common phenomenon for the occupiers, which leads to the expansion of the list of criminally illegal acts committed in the field of information technologies.

It was concluded that with the development of technical progress, crime also changes, which acquires new, previously unknown forms. Thus, with the emergence of electronic computing devices in the middle of the 20th century, the concept of crime in this area was necessarily associated with the subject of criminally unlawful influence or the subject of a criminal offense, which is a computer. The combination of computers in the network (local,

global) made it possible to use computers as a means of criminal offense, and cyberspace became the place of its commission.

Considering the above, the universal range of criminal offenses in the field of information relations has not yet been defined in international legal acts. This is due to the dynamic development of crime, the emergence of new types of criminal offenses committed in the field of information technologies. Therefore, the development of a unified criminal strategy related to computer criminal offenses, their concept and system remains an urgent issue today.

***Key words**: crime in the field of information technologies, computer criminal offenses, information society, computer fraud, information networks.*

Стаття надійшла до редколегії 9 січня 2023 року

Наукове видання

ІРПІНСЬКИЙ ЮРИДИЧНИЙ ЧАСОПИС

Науковий журнал
2023. Випуск 1 (10)

НАД ВИПУСКОМ ПРАЦЮВАЛИ:

Відповідальний за випуск	**Бодунова О. М.**
Редактор-коректор	**Грабарчук М. М.**
Технічне редагування та комп'ютерне верстання	**Лисенко О. В.**

Підп. до друку 16.03.2023. Формат 75 × 108/16.
Ум.-друк. арк. 9.9. Обл.-вид. арк. 10.2.
Тираж 300 пр. Зам. № 1038.

Видавець і виготовлювач
Державний податковий університет
вул. Університетська, 31, м. Ірпінь, Київська обл., 08201
38(097)437-85-39
e-mail: irpin-yur-chas@ukr.net

Свідоцтво про внесення суб'єкта видавничої справи
до Державного реєстру видавців, виготовлювачів
і розповсюджувачів видавничої продукції
Серія ДК № 7669 від 20.09.2022